

15-16 HAZİRAN TARTIŞMALARI

Aydınlık Dergisi, 17 Mayıs 1998

Yıldırım Koç

10 Mayıs 1998 günü 68'liler Birliği Vakfı tarafından Ankara'da düzenlenen toplantıda konuşmacıydım. Benden istenilen, bu yıllardaki işçi sınıfı ve sendikacılık hareketini değerlendirmek ve işçi sınıfı ile öğrenci gençlik arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu sunuşum sırasında, 15-16 Haziran olaylarının bir yenilgiyle sonuçlandığını, bu yenilginin ise birçok insanda işçi sınıfının tarihsel misyonuna ilişkin düş kırıklıklarına yol açarak, savrulmalara neden olduğunu söyledim. Bazı dinleyiciler, 15-16 Haziran'ın işçi sınıfı tarihinin en şanlı ve önemli eylemi olduğunu ve kesinlikle bir yenilgi olmadığını belirttiler. 15-16 Haziran'ın yıldönümü yeniden yaklaşıyor. Bu olaylara nasıl bakmak lazım? 15-16 Haziran tarihimizin en büyük eylemleri mi? Yenilgi değil mi?

15-16 Haziran 1970 olayları, o dönemde yürürlükte bulunan 274 sayılı Sendikalar Yasasında ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasasında yapılmak istenilen değişikliklere karşı DİSK'in aldığı bir yürüyüş kararının uygulanması sırasında ortaya çıktı.

15-16 Haziran'ı tarihimizde önemli kılan özelliği, ilk kez çeşitli işkollarındaki ve bölgelerdeki işçilerin aynı anda yaygın bir mücadeleye girmesidir. 1968-1969 yıllarında Derby Plastik, Altinel Pres, Bell Kimya, Emayetaş, Kavel Kablo, İzmir Tekel Çamaltı Tuzlası, Akiş Dokuma, Çelik Halat, Deniz Nakliyat, Alpagut-Dodurga, Diyarbakır Belediyesi, Gabriyel Gavriyeloğlu Dokuma, Güven Boya ve Apre, Krom Manyezit, Perşembe Fındık Tarım Satış Kooperatifi, Singer, Executor Gemisi, Türk Demir Döküm, Yarımca Seramik ve Şehzadebaşı Sineması işyerlerinde işgal eylemleri yaşandı. Ancak bunların tümü yereldi, işkoluna ve işyerine özgüydü. 15-16 Haziran, bu anlamda, işçi sınıfının eylemliliğinde, tarihimizde o döneme kadar görülenlerle kıyaslandığında bir nitelik sıçramasıdır. Bu nedenle, son derece önemlidir.

Ama bu özellik, 15-16 Haziran'ın bir yenilgi olmasını engellemez. 274 sayılı Sendikalar Yasasını değiştirmeyi amaçlayan tasarı, 29 Temmuz 1970 günü 1317 sayılı Yasa olarak kabul edildi ve 12 Ağustos 1970 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. 15-16 Haziran olayları, amacına ulaşamadı. Gerçi 275 sayılı Yasada yapılmak istenilen değişiklikler gerçekleşmedi; ama asıl önemli olan 274'teki değişikliklerdi. 1317 sayılı Yasanın en önemli hükümlerinden bazıları, Alpaslan Işıklı'nın hazırladığı bir dilekçe ile Türkiye İşçi Partisi'nin yaptığı başvuru üzerine, Anayasa Mahkemesi tarafından 9 Şubat 1972 tarihinde iptal edildi (Resmi Gazete: 19 Ekim 1972). Ayrıca, 15-16 Haziran sonrasında birkaç bin öncü işçi işten çıkarıldı ve yıllarca kara listede kaldı. Bu anlamda, 15-16 Haziran olaylarını, Türkiye işçi sınıfı tarihinin Paris Komünü olarak değerlendirmek doğru olur.

Bir eylemin önemini belirlemede hangi ölçütler kullanılır?

Katılan işçi sayısı bir ölçüttür. 15-16 Haziran olaylarına yaklaşık 100 bin kişi katıldı. Bu, o zamana kadarki en büyük sayıdır. Ancak 1989 yılındaki ve 1990'lı yıllardaki genel eylemlere, grevlere ve mitinglere katılan işçi sayısı bunun çok üstündedir.

Eylemin programı bir ölçüttür. 15-16 Haziran'ın programı tartışmalıdır. Temel amaç, yapılmak istenilen yasa değişikliği aracılığıyla DİSK'in faaliyetinin kısıtlanmak istenmesine karşı gösterilen tepkiydi. Bunun da katılanlarca ne kadar bilindiği tartışılabilir. Buna karşılık, 1990'lı yıllardaki eylemlerin programlarının daha net olduğu söylenebilir.

Eylemin biçimi bir ölçüt olabilir mi? Olay çıkan, çatışma yaşanan eylem daha mı iyidir? Bir kere böyle bir ölçütün doğru olmadığı kanısındayım. Ayrıca, 15-16 Haziran eylemleri, gerçekleştiği biçimde planlanmadı. DİSK'in planladığı, barışçıl bir yürüyüştü. Güvenlik güçlerinin engelleme çabaları nedeniyle, DİSK'in planlamadığı ve istemediği çatışmalar oldu.

Nitekim DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler 16 Haziran günü radyodan yaptığı konuşmada çatışmalara karşı açık tavır aldı ve tahriklere kapılmaması konusunda işçileri uyardı.

15-16 Haziran olayları tarihimizde önemli bir yer tutar; Paris Komünü gibidir. Ancak, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, nicel ve nitel birikimiyle, 15-16 Haziran'daki gücünü çoktan aşmıştır.